

Viron ja suomen kielen tutkimuksen yhteisiä suuntaviivoja

Kansan kieltä voi tutkia niin äidinkielen kuin muukalainen tutkija. Viron kielen tutkimuksessa on huomattava osuus ollut saksalaisilla ja suomalaisilla. Tietääkseni suomen kielen tutkiminen on aina ollut enimmäkseen suomalaisten omissa käsissä.

Viron kielen tutkimisen alkeet olivat yli kaksi vuosisataa saksalaispappien hoidettavana. He kirjoittivat viron ensimmäiset kieliovit ja laativat sanakirjat. Heidän kehittämänsä oli vanha kirjaviro. Virolaiset eivät olisi kyenneet tällaisiin suorituksiin, koska he olivat maakansa ilman omaa sivistyneistöä. Suomen kielen tutkimuksen alkuunpanijoina oli enemmän suomalaisia, ja olotkin olivat Suomessa toisenlaiset.

Vasta 1800-luvulla virolaiset löysivät itsensä kansakuntana ja heille kävi selväksi, että pienten kansojen pysyminen suurten kansojen rinnalla riippuu myös siitä, miten taataan äidinkielen opetuksen ja kirjallisuuden kautta omakielisen sivistyneistön kehitys. Kansallisen älymystön tehtäviin kuului myös kansan kielen historian tutkiminen ja kirjakielen kehittäminen. Kielen historian on aina katsottu olevan yhteydessä kansan historiaan, kansan juurten selvittämiseen, kansalliseen ideologiaan. Tämä seikka on olennaisesti vaikuttanut Virossa ja Suomessakin kielentutkimuksen kehitykseen sekä kielen historiankin tutkimisen suuntaan (Karlsson 1975: 182–184).

1800-luvun jälkipuoliskolla suomen kielen tutkiminen nojautui Helsingin yliopistoon, jossa vuonna 1851 oli asetettu virkaan

suomen kielen ja kirjallisuuden professori.

Virossa kehitys kulki toisin. Euroopassa laajaa tunnustusta nauttiva Tarton yliopiston saksalainen, myöhemmin venäläinen johtokunta ei sallinut kansallisten tieteiden opetuksen perustamista professuurin tasolla. Vuodesta 1803 oli yliopistossa viron lehtorin virka, mutta lehtorin tehtävänä oli opettaa vain saksalaisille teologian ylioppilaille käytännön viroa, jotta he kykenisivät jotenkuten saarnaamaan Viron talonpojille. Tällainen lehtorin virka pysyi ainoana virolaisena virkana Tarton yliopistossa 116 vuotta, so. vuoteen 1919. Kaikki yritykset muuttaa lehtorin virka dosentin tai professorin viraksi torjuttiin yliopiston neuvoston tai venäläisten viranomaisten taholta. Näin ollen Tarton yliopistossa ei ollut mahdollista opiskella virolaista tai suomalais-ugrilaista filologiaa eikä väitellä näillä aloilla.

Ensimmäiset virolaiset väittelivät tohtoreiksi viron kielen tai suomalais-ugrilaisen kielten alalla Leipzigissä (Mihkel Veske 1872, Karl August Hermann 1880) ja Helsingissä (Jakob Hurt 1886).

1800-luvun puolivälissä tuli viron tutkimuksessa keskeiseksi hahmoksi Ferdinand Johann Wiedemann, Pietarin Tiedeakatemian jäsen vuodesta 1859. Hän oli syntynyt Virossa Haapsalussa saksalais-ruotsalaiseen perheeseen, valmistunut Tarton yliopistosta 1826 lakitieteen alalla ja suorittanut vuonna 1830 vanhojen kielten opettajan tutkinnon. Hänestä ei tullut koskaan Tarton yliopiston professoria, vaikka hänet valittiin yliopiston kunniatohtoriksi ja kunniajäseneksi. Hänen oppilaanaan voimme pitää virolaista poliitikkoa, pappia, kansanrunouden suurkerääjää ja kielentutkijaa Jakob Hurtia, joka avusti Wiedemania Võrun murteen oppaana ja yleensäkin vapaaehtoisena assistenttina. Johann Ferdinand Wiedemann keräsi viidessätoista vuodessa valtavan määrän tietoja viron murteista ja kirjakielestä ja julkaisi ne mahtavassa virolais-saksalaisessa sanakirjassa (1869) sekä suuressa viron kielio-pissa (1875, lähes 700 sivua). Hänen sanakirjansa on verrattavissa Elias Lönnrotin samanaikaiseen suomalais-ruotsalaiseen sanakirjaan, mutta kielio-pille ei aikanaan ollut

vastinetta suomen taholla. Akateemikko Wiedemania ei kiinnostanut 1800-luvun alkupuolella vallitseva vertaileva kielitiede, joka oli Suomessakin tunnettu. Hän, ensimmäinen maineikas viron tutkija, jäi deskriptivistiksi ja kieliaineksen ahkeraksi kerääjäksi. Hän jäi syrjään myös viron kirjakielen kehittämistyöstä, vaikka hänestä odotettiin erotuomaria oikeakielisyyksiistoihin.

Vertailevan kielitieteen toi Tarttoon Mihkel Veske, joka oli opiskellut Leipzigin yliopistossa Leskien johdolla indoeurooppalaista kielitiedettä ja fennougriittikkaa. Hänet valittiin 1874 Tarton yliopiston viron kielen lehtoriksi, ja hän aloitti Tartossa suomen kielen opettamisen sekä julkaisi sen ensimmäisen oppikirjan (1881–1883). Mihkel Veske yritti selvittää lisäluennoilla vapaaehtoiselle kuulijakunnalle viron kielen historiaakin mutta siirtyi pettyneenä vuosikymmenen työn jälkeen Kasanin yliopistoon. Hän oli saavuttanut huomattavia tuloksia viron astevaihtelun olemuksen ja synnyn selvittämisessä, mutta hänen toimintaansa Tarton yliopistossa ei voi verrata professori August Ahlqvistin työhön Helsingin yliopistossa. Liian suuret olivat erot oloissa ja mahdollisuuksissa. Tällä tavalla viron vertaileva tutkiminen jäikin enimmäkseen suomalaisten haltuun.

Nuorgrammaattinen koulukunta vaikutti suomen kielitieteessä jo 1800-luvun loppuvuosina, mutta se ei vaikuttanut silloin toimiviin vähäisiin virolaisiin kielentutkijoihin, kuten Jakob Hurtiin, Karl-August Hermanniin tai Jaan Jõgeveriin. Viimeksi mainittu oli valmistunut Tarton yliopistosta venäjän kirjallisuuden alalla.

Viron kielen historian nuorgrammaattinen tutkimus kehittyi Suomessa ja suomalaisten tutkijain voimin. Sen aloitti E. N. Setälä »Yhteissuomalaisessa äännehistoriassa» (1899). Häntä seurasi Heikki Ojan-suu, kunnes heidän oppilaansa Lauri Kettunen tuli alalla yksinvaltiaaksi. Hän kirjoitti ensimmäisen yhden viron murteen äännehistorian (Kodaveren murteesta, 1912–1913), jossa hän uudisti myös Setälän mallia lisäämällä vokalismien osan. Lauri Kettusen kirjoittama on viron äännehistorian

yleisesitys yliopistoja varten (kolme painosta: 1917, 1929, 1963).

Filologian opinnoista kiinnostuneet virolaiset nuoret siirtyivät 1900-luvun alussa Helsingin yliopistoon opiskelemaan suomen kieltä ja kirjallisuutta, romaanisia kieliä ja kirjallisuuksia sekä suomalais-ugrilaisia kieliä (Gustav Suits, Villem Grünthal, Johannes Aavik, Julius Mark, Andrus Saareste ym.). Heidän joukostaan vain Julius Markista tuli vakaumuksellinen nuorgrammaatikko.

Vuoden 1919 lopussa avattiin taas Tarton yliopisto, mutta nyt Eestin Tasavallan Tarton Yliopistona. Ensimmäistä kertaa yliopiston pitkässä historiassa oli filosofisessa tiedekunnassa säädetty kansallisten tieteiden professorinvirat. Vasta nyt oli Viron nuorilla mahdollisuus opiskella Tarton yliopistossa pääaineina viron kieltä, kirjallisuutta, kansanrunoutta, kansatiedettä, suomalais-ugrilaisia kieliä, Viron historiaa, saada virokielisen lukion opettajan koulutus tai väitellä näillä aloilla tohtoriksi.

Viron kielen ensimmäisen professorin Jaan Jõgeverin kuoltua valittiin vuonna 1925 tähän virkaan Andrus Saareste, joka oli saanut Helsingin yliopistossa suomen kielen alalla nuorgrammaattisen koulutuksen mutta jota oli Helsingissä kiinnostanut enemmän uusi ranskalainen kielitiede, erityisesti Jules Gilliéronin kielimaantiede sekä Charles Ballyn ideografisen sanakirjan laatimisen perusteet. Itämerensuomalaisten kielten professoriksi pyydettiin Villem Grünthalia. Hänen kieltäytyttyään kutsuttiin Tarttoon Lauri Kettunen, joka jäi tänne vuoteen 1925. Uralilaisten kielten professoriksi tuli Julius Mark.

Kokonainen, päämääristä tietoinen virolainen kielitiede kehittyi näin Tarton yliopistossa vasta 1920-luvulla ja aika tavalla suomalaisen mallin mukaan. Viron kielen tutkimuksen päätehtäviksi tulivat mahdollisimman täydellinen murreaineiston keruu ja tallettaminen sekä historiallis-vertaileva analyysi. Tuohon aikaan oli Tartossakin mallina E. N. Setälän 1896 tekemä ehdotus laatia kolme suurta sanakirjaa – kansankielen sanakirja, nykykielen sanakirja ja vanhan kir-

jakielen sanakirja. Myöhemmin tähän joukkoon lisättiin vielä neljäs suurtyö: etymologinen sanakirja.

Helsingissä ja Tartossa Lauri Kettuselta koulutuksen saanut Andrus Saarestea kiinnosti erityisesti viro murteiden aineiston, etupäässä sanaston, kokoamistyö. 1920- ja 1930-luvulla hän johti Emakeele Seltsin aloittamaa murreaineiston keruuta ja keskittyi sen murreosanaston kokoamiseen aluksi Wiedemannin sanakirjan ja lisäluetteloiden, myöhemmin käsittekaavioiden perusteella. Emakeele Seltsin päämääränä oli setälälämäisen kansankielen sanakirjan laatiminen. Mutta Saaresten henkilökohtaisena päämääränä oli ranskalaiseen tapaan viro ideografisen sanakirjan laatiminen ja virokieliatlaksen kokoaminen. Tältä pohjalta syntyi 1930-luvulla kiistelyä ja esiintyi myös hänen toimintansa ankaraa kritiikkiä (Toomse 1939; Saareste 1939).

Kaikesta huolimatta Andrus Saareste saavutti päämääränsä. Hän sai yksin aikaan sen, mihin ei ole kyennyt aina tutkijaryhmäkään. Andrus Saaresten *Eesti keele mõisteline sõnaraamat* valmistui jo hänen pakolaisaikanaan ja julkaistiin viitenä niteenä vuosina 1958–1968; se on tähän saakka suurin ja monipuolisin virokielen sanakirja. Hänen *Eesti murdeatlaksensa* kaksi vihkoa julkaistiin 1938 ja 1941 Tartossa ja sen jatko *Väike eesti murdeatlas* vuonna 1955 Uppsalassa.

1920-luvulla alkoivat todella Viron ja Suomen kielitieteen yhteistoiminta sekä yhteiset pyrkimykset. Tosin ideografinen sanakirja oli virolaisten yksityisyrittäminen. On vielä lähemmin selvittämättä Andrus Saaresten kieliatlasten yhteydet Lauri Kettusen suomen murteiden kartastoon. Mutta 1970-luvulta lähtien on jo oltu suorassa yhteistyössä Euroopan kielikartasto -hankkeessa, ja nykyään yritetään yhteisin voimin koostaa itämerensuomalaisten kielten atlasta.

Viron kansankielen sanakirjan aineistonkeruu ja käsikirjoituksen laatiminen on kestänyt yhteensä 70 vuotta. Tänä aikana ovat sen tekijät saaneet Suomesta suoria vaikutteita ja neuvontaa. Suomen murteiden sanakirjasta on julkaistu kolme nidettä. Viron

kansankielen sanakirjan ensimmäisen osan julkaiseminen on takertunut monta vuotta taloudellisiin sekä teknisiin esteisiin.

Suomen nuorgrammaattisen koulukunnan heikkoutena ovat jotkut nuoremmat tutkijat pitäneet jatkuvaa väitöskirjojen sarjaa suomen murteiden äännehistorian alalta (Hakulinen 1992: 22–23). Virossa tällaisten laajojen äännehistoriallisten tutkimusten kirjoittaminen on tähän asti jäänyt syrjään. On joukko pienempiä, yleensä julkaisematonta äännehistoriallisia katsauksia, mutta tohtorinväitöskirjan tasolle on Lauri Kettusen jälkeen ehtinyt vain Paul Ariste (1939). Ratkaisematta on kysymys, pitääkö nykyään viron kielen tutkimusta suunnitella ajatella tuon aukon täyttämistä ja onko sellainen enää mahdollistakaan.

Nykyviron sanakirjan hanke muuttui Virossa 1920-luvulla viron oikeakielisyyssanakirjan suurprojektiksi, jota kustansi Virolaisen Kirjallisuuden Seura. Käsikirjoituksen laati suureksi osaksi Tarton yliopiston viron lehtori Johannes Voldemar Veski. Sanakirja julkaistiin kolmessa niteessä vuosina 1925–1938. Se ei ollut selityssanakirja, mutta siinä esitettiin runsaasti uusia termejä yliopiston opetuksen käyttöön. On poikkeus, että viron tiedekielen termien kehittämiseen vaikutti suomi vain vähän. Johannes Voldemar Veski suosi omia johdoksia ja murre sanoja ja vältti yleensä suomen malleja. Todellisen nykyviron sanakirjan hanke alkoi Virossa vasta 1960-luvulla.

Selviä vanhan kirjaviron sanakirjan kaavailuja ei 1920–1930-luvulla ollut. Andrus Saareste vain keräsi ideografista sanakirjaansa varten jonkin verran aineistoa. Tartossa on nykyään kerättyä noin puolet aineksista sanakirjaa varten, mutta sanakirjan laatimista vasta harkitaan. Emme tiedä, miten olisi mahdollista yhdistää tähän aineistoon Suomalais-ugrilaisen Seuran arkistossa säilytettävät Julius Mägisten sanapoinnot vanhasta kirjavirosta.

Huolimatta paikoittaisesta suurisuuntaisuudesta jäi Viron nuoren kielentutkimuksen ote monissa tapauksissa ahtaaksi. Esimerkiksi nykykielioppi jätettiin melko kokonaan kouluopettajain kirjoitettavaksi,

poikkeuksena vain Johannes Aavikin laaja kielioppi (1936). Suomessakin on joskus huomautettu, että suomalainen kielitiede irrottautui kansanvälisestä kielitieteestä 1920-luvulta lähtien (Hakulinen 1992: 20–21). Virossa ilmeni sinä aikana sama kehitys, mutta sitä lievensi jonkin verran Andrus Saaresten kiintymys ranskalaiseen kielitieteeseen (F. de Saussure, J. Vendryes, A. Meillet, H. Delacroix ym.).

Vuosina 1940–1960 olivat suomen ja viron kielentutkimuksen yhteydet vähäisiä. 1940–1941 neuvostomiehityksen aikana ehdittiin vain muuttaa yliopiston rakenne neuvostomalliseksi, kielentutkimuksen suuntia ja teoriaa ei ehditty vielä paljon koskettaa. Saksan miehityksen aikana palautettiin tasavallan aikaiset virat yliopistoon, mutta Andrus Saareste erotettiin professorin virasta. Yhtään viron tutkimusta ei julkaistu. Murreaineiston keruuta jatkettiin, ja kokoelmat suojattiin sodan hävitykseltä.

Toisen neuvostomiehityksen alkaessa enemmistö viron kielen tutkijoista pakeni ulkomaille, erityisesti Ruotsiin, jossa jatkettiin tutkimustyötä ja säilytettiin yhteydet Suomeen. Osa ei ehtinyt tai halunnut paeta, ja heidän tehtäväkseen jäi säilyttää Tarton yliopisto vironkielisenä ja kouluttaa uusia sukupolvia viron kielen opettajia ja tutkijoita. Sukupolveni ensimmäiset opettajat olivat Paul Ariste, Arnold Kask, Johannes Voldemar Veski, Paula Palmeos, Gerda Laugaste.

1950-luvun alussa tämä näinkin pieni tutkijakunta hajautui Tallinnaan ja Tarttoon, kun vuonna 1947 perustettu Kielen ja Kirjallisuuden Instituutti, Emakeele Selts ja murrearkisto siirrettiin käskystä Tallinnaan.

Viron kielen opetus ja tutkimus jatkui sodan jälkeen entiseen tapaan. Neuvostoliitossa virallisessa asemassa oleva marrismi vaikutti vähän. 1950-luvun alusta alkaen korostettiin taas virallisestikin kielen historiallis-vertailevaa tutkimusta. Tätä suuntausta edustivat tuona aikana etupäässä lisensiaanttityöt, sillä julkaisuja oli hyvin vähän. Viron ja Suomen yhteydet olivat melko ole mattomia. Uutta suomalaista kirjallisuutta sai jonkin verran Paul Ariste, ja häneltä sitä

lainasivat opettajat sekä ylioppilaat.

1950-luvulla viron ja suomen kielentutkimuksella oli silti yksi yhteinen ominaisuus, pysyminen suurin piirtein nuogrammaattisen kielenteorian puitteissa, vaikka Länsi-Euroopassa ja Yhdysvalloissa oli jo kolmatta vuosikymmentä kehitetty kielitieteessä uutta paradigmaa – strukturalismia. Suomessa oli ollut joitakin toisinajattelijoita, kuten Erik Ahlman, Aarni Penttilä, Pavo Siro, mutta heitä ei huomattu tai kritikoitiin kovakouraisesti (Siro 1941; Ravila 1941). Virossa oli jotakin uudesta suunnasta havaittavaa Paul Aristen töissä.

1950-luvun lopussa ja 1960-luvun alussa alkoi Tarton yliopistossa nuorempien viron opettajien keskuudessa tutustuminen strukturaalikielitieteeseen. Heihin liittyi ylioppilaita ja joitain konekäännöksestä kiinnostuneita matemaatikkojakin. Virikkeitä saatiin myös venäläisten lingvistien kiihkeistä väitelyistä aikakauskirjoissa sekä symposiumeista Moskovassa. Kirjoja saatiin ulkomailta vain sattumalta. Sen takia ne tilattiin yleensä Moskovan kirjastoista ja niistä tehtiin mikrofilmejä, joita sitten luettiin ja joista saatiin tietoja luentoja varten.

Luultavasti samaan aikaan virisi kiinnostus strukturaalikielitieteeseen myös Suomessa, mutta tietysti toisissa olosuhteissa.

Noihin aikoihin oli lännessä strukturalismin klassinen aikakausi jo päättynyt ja oltiin siirtymässä transformaatiokielioppiin. Tartossa näihin suuntauksiin tutustuttiin yhdessä. Uutta tutkimusta alalla syntyi vuosikymmenen alkupuoliskolla pääasiallisesti viron fonologiassa, johon vauhtia saatiin Robert Harmsin *Estonian Grammar* -kirjasta (1962). Transformaatiokieliopin vaikutusta viron tutkimiseen on havaittavissa vasta vuosikymmenen loppupuoliskolla.

Olen lukenut suomalaisten valittavan, että strukturaalikielitieteen harrastusta halveksuttiin aluksi Suomen lingvistipiireissä. Virossa 1960-luvulla ei suoraa vastustusta ollut. Vanhempi tutkijapolvi suhtautui yritykseen neutraalisti. Innostuneisuus strukturalismista liittyi 1960-luvun Tarton henkiin nousuun: oltiin läheisissä yhteyksissä professori Juri Lotmanin semiotiikan ryh-

mään, ja vuonna 1965 saatiin lupa muodostaa viron laitoksessa oma tutkimusryhmä, joka toimi aktiivisesti 6–7 vuotta. Hieman myöhempää ehdotusta muodostaa Lotmanin ryhmän kanssa yhteinen virallinen tutkimuslaboratorio ei yliopiston johto enää hyväksynyt. Taas olivat ajat muuttuneet ja johtajatkin.

Yhteys suomalaisiin tutkijoihin saatiin vasta Helsingin kongressin aikana vuonna 1965. Sen jälkeen saatiin uutta kirjallisuutta sekä Suomesta että professori Ilse Lehisten välityksellä Yhdysvalloista. Saatiin myös yhteys Berliiniin sekä Göteborgin ryhmään.

Vuosikymmenen vaihtuessa alkoivat viranomaiset asettaa esteitä Tarton ryhmän toiminnalle. Ferenc Kiefer ehdotti tutkimusten kokoelman julkaisemista lännessä, mutta käsikirjoitusten lähettämiseksi asetettiin ylittämättömiä esteitä. Joku johtaja suoraan kielsi sen. Sensuuri kielsi vuosikokousten esitelmien englanninkielisten tiivistelmien julkaisemisen. Ryhmä, joka oli kasvattanut uuden polven viron tutkijoita, hajosi vähitellen Tallinnaan ja Tarttoon (Rätsep 1990: 5–6). Mutta uusi paradigma oli tullut viron tutkimiseen, ja näin oli syntynyt uusi tilanne viron kielitieteessä: tutkiminen jakautui muutamaan paradigmaan, eivätkä rajat sitä paitsi olleet suinkaan aina selvät. Minusta tuntuu, että samanlainen tilanne muodostui myös suomen tutkimisessa.

Emme saa jättää huomiotta sitä, että myös perinteisessä viron kielen tutkimuksessa aloitettiin 1960-luvulla pari kolme suurta hanketta.

Ajallisesti ensimmäinen hanke syntyi viranomaisten vaatimuksesta. Moskovassa nimittäin oli 1950-luvun alkupuoliskolla julkaistu venäjän akateeminen kielioppi enimmäkseen perinteisessä muodossa. Se oli esikuvana liittovaltioiden kielten kielioppien laatimiselle. Näin tapahtui myös Virossa 1950-luvun lopussa. Työ jaettiin kahteen osaan: Tarton yliopiston huoleksi jäi äänne- ja muotooppi, Tallinnan instituutin huoleksi lauseoppi. Koska esitöitä oli vähän, koko yritys jäi kesken. Tartossa valmistui vain muutamia pienempiä osia, ja ne julkaistiin oppimateriaalina. Tallinnassa valmistui lau-

seopin ensimmäinen osa, ja se julkaistiin erikseen kirjana *Eesti keele lauseõpetuse põhijooned I* (1974). Välissä oli Moskovassa julkaistu venäjän kieliopin uusi versio, jossa oli otettu enemmän huomioon strukturaalikielitetiedettä. Tuohon aikaan oli puolet Tarton strukturalistien ryhmästä siirtynyt Kielen ja Kirjallisuuden Instituuttiin, ja näin syntyi ajatus luoda siellä uusi kieliopin työryhmä, jonka tehtävänä olisi nykyaikaisen kieliopin laatiminen. Tehtiin pitkälti esitöitä, joita sitten julkaistiin *Ars Grammatica*-sarjassa. 1980-luvulla valmistui kieliopin käsikirjoitus, mutta se on ollut tähän saakka taloudellisista syistä vielä julkaisematta, ja on vaikea etukäteen arvioida, miten ja missä määrin siihen on vaikuttanut suomen kielen uudempi tutkimus.

1950-luvulla julkaistiin Suomessa *Nyky-suomen sanakirja* ja alkoi *Suomen etymologisen sanakirjan* julkaiseminen. Näiden esimerkkien mukaisesti 1960-luvun alussa aloitettiin vastaavanlainen sanakirjahanke myös viroa varten. Kielen ja Kirjallisuuden Instituutin sanakirjaosasto kokosi laajan aineiston viroa kirjakiielestä, ja samalla ruvettiin laatimaan käsikirjoitusta. Vuonna 1988 julkaistiin *Eesti kirjakeele seletussõnaramatun* ensimmäinen vihko. Julkaisutyö on nykyään jossain puolimaissa.

1950-luvulla alkoi Ruotsissa Lundissa Julius Mägiste laatia viroa etymologisen sanakirjan käsikirjoitusta. Hän satoi työnsä alusta alkaen suomen etymologiseen sanakirjaan, sillä hänellä ilmeisesti ei ollut omaa etymologista kortistoa. Saksankielisen käsikirjoituksen laatiminen kesti tekijän kuolemaan asti. Suomalais-ugrilainen Seura oli niin ystävällinen, että julkaisi vuosina 1982–1983 tämän viimeistelemättömän käsikirjoituksen kaikkien viroa tutkijain hyödyksi.

1970-luvulla kasvoi kanssakäyminen viroa ja suomen tutkijain välillä. Saatiin lupa lähettää Suomen yliopistoihin viroa kielen lehtoreita, jotka puolestaan avustivat yhteistyön kehittämistä. Neuvostoliiton ja Suomen yhteistyösopimuksen puitteissa onnistui järjestää työmatkoja Suomeen ja Tallinaan.

Vuonna 1980 Turun kongressin aikana aloitettiin neuvottelut viroa ja suomen kontrastiivisen tutkimuksen yhteisen työryhmän muodostamiseksi. Viroa ja suomen kieliopin kontrastiivinen tutkiminen on eri muodoissa ja Suomen eri yliopistojen johtamana jatkunut tähän saakka. Haaveiltu viroa ja suomen kontrastiivinen kielioppi on jäänyt haaveiluksi, mutta laajempia esitöitä on tehty. Viroa lehtorit Suomen yliopistoissa ovat kehittäneet muoto-opillista, lauseopillista ja semanttista vertailua käytännön tarpeisiin. Hyviä tuloksia on saatu jonkin pienemmän alan (johto-opin, lauseopin) tutkijain yhteistyöstä, jos tutkijoilla on ollut yhteiset teoreettiset lähtökohdat.

Kun hieman yleisemmin tarkastelee viroa ja suomen tutkimusta, huomaa heti, että suomalaisten joukossa on aina ollut lingvistejä, jotka ovat tutkineet viroa, ensin Heikki Ojansuu, Lauri Kettunen, myöhemmin Osmo Ikola, Martti Airila ja viimeksi Kalevi Wiik, Mauno Koski ja Hannu Remes. Toisaalta on vaikea löytää virolaista lingvistiä, joka olisi huomiota herättävällä tavalla ja hyvin tuloksin tutkinut suomea. Samoin ovat suomalaiset itämerensuomalaisten kielten tutkijat käyttäneet viroa aineistokokoelmia Tallinnassa ja Tartossa ahkerammin kuin virolaiset suomen aineistoja Suomessa. Tämä on ilmeisesti johtunut olosuhteista, mutta siinä kajastuu myös se seikka, että viroa on vähemmän tutkittu.

Nykyisissä taloudellisissa oloissa on viroa kielen tutkimuksen tulevaisuuden ennustaminen vaikeaa, ellei mahdotonta. Kun suomen kielentutkimuksen tulevaisuutta on nyt alettu pohtia, voi vain toivoa, että viroa tutkijat saavat edelleenkin hyötyä yhteistyöstä suomalaisten virkaveljiensä kanssa.

HUNO RÄTSEP

LÄHTEET

- HAKULINEN, AULI 1992: Kielitieteen suomalaisuus. – Kalevalaseuran Vuosikirja 72 s. 18–26.
 KARLSSON, FRED 1975: Fennistiikan tie-

- teenparadigmasta ja sen ohjusvaikutuksesta. – Virittäjä 79 s. 179–193.
- RAVILA, PAAVO 1944: Lauseopin periaatekysymyksiä. – Virittäjä 48 s. 105–131.
- RÄTSEP, HUNO 1990: GGG – generatiivse grammatika grupp. – Generatiivse grammatika grupi juubelikoosolek. 27. 12. 1990. Teesid. S. 5–6. Tartu.
- SAARESTE, ANDRUS 1939: Teine seisukoht eesti rahvakeelesõnaraamatu ja murdekogumise küsimuses. – Varamu II s. 435–441.
- SIRO, PAAVO 1941: Lauseoppi uuden logiikan valossa. – Virittäjä 45 s. 192–206.
- TOOMSE, MIHKEL 1939: Eesti rahvakeelesõnaraamatust ja murdekogumisest. – Varamu II s. 323–329.